

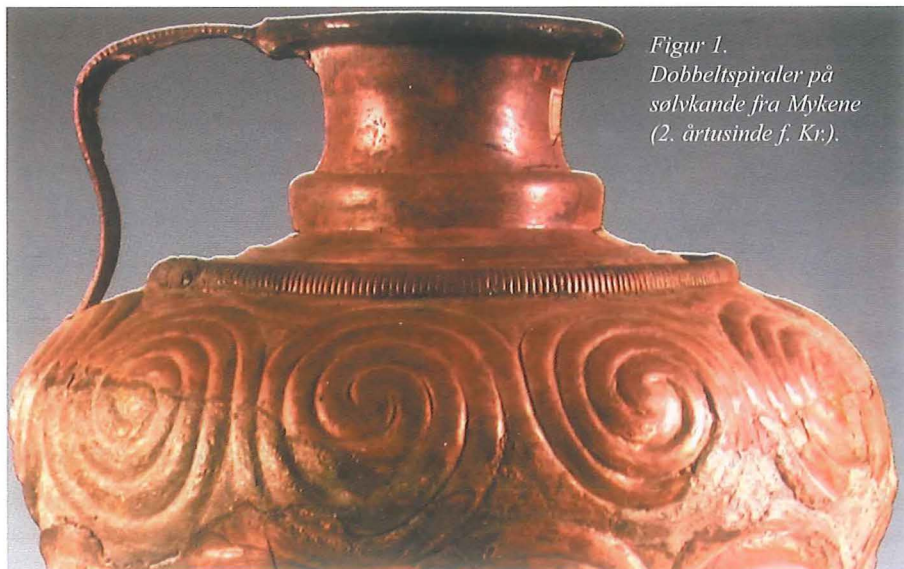
GUDDOMMELIGE SPIRALER

-HISTORIEN BAG ET MØNSTER, 2

Ulla Asgaard, Richard Bromley og Alfred Uchman

Forskellige spiralmønstre er blevet brugt gennem tusinder af år. I de oldgræske kulturer i og omkring det Ægæiske Hav i det 3. årtusinde f. Kr. fandtes et sæt geometriske mønstre på brugskeramik og på smykker af metaller, men også på monumentale og kultiske objekter af sten. I sen Stenalder og i Bronzealder vandrede spiralerne sammen med bronzen mod vest via Middelhavet og fra Sortehavet gennem Donau, Elben og Rhinen så langt som til Irland i vest og Skandinavien i nord. I Danmark behøver vi kun at tænke på Solvognen, alle pragtsmykkerne og de mere beskedne dragtnåle og rageknive her er der spiraler alle vegne.

De fleste spiraler er simple; men der er også mere komplicerede former. Én form, som optræder igen og igen i de oldgræske kulturer i og omkring Ægæerhavet, er spiralen, der bevæger sig ind mod centrum for dernæst at returnere ud i mellemrummet mellem de første 'vindinger' (figur 1- 3). Bøger om oldgræsk kunst fortæller, at spiraler symboliserer havet; men hvor kom inspirationen til den 'dobbelte' spiral fra? Efter at have været på feltarbejde på den Dodekanesiske ø Karpathos mellem Kreta og Rhodos var et besøg på Museet for Kykladisk Kunst i Athen 2 uger efter den helt store déjà vue oplevelse for os ichtnologer, der arbejder med sporfossiler.

*Figur 1.
Dobbeltspiraler på
sølvkande fra Mykene
(2. årtusinde f. Kr.).*

*Figur 2.
Lille keramisk
parfume-flaske fra
Naxos (Kykladerne,
3. årtusinde f. Kr.).*

*Figur 3.
Bund af 'stegepande-
formet' lerkar fra Naxos;
3. årtusinde f. Kr. (dia-
meter 20 centimeter).*

Fra Karpathos beskrev italieneren Carlo di Stefani i 1895, hvad han mente var fossile orme. De dækkede de stejlt opfoldede Tertiære lagflader på den uvejsomme ø. 'Ormen', der fik navnet *Spiroraphe*, er et sporfossil kendt fra Kridt til nu (figur 4). *Spiroraphe* optræder i dybhavssedimenter i dag. Fossilt er sporet kendt fra turbiditter ('flysch') fra hele Verden. Det dannedes af en ormeformet organisme, der bogstaveligt åd sig vej gennem et lag rigt på organisk materiale i en spiral udefra og ind for dernæst at vende i centrum og 'spiralere' ud igen.

Figur 4.
Afbildning af *Spiroraphe* i sporfos-
silbindet i 'Treatise on Invertebrate
Paleontology'. Naturlig størrelse.
Vi har tilladt os at rette det foldede
eksemplar ud via computeren!

Figur 5.
Centrum af *Spiroraphe* i tur-
bidit, Karpathos. Spiralen er 2
centimeter bred.

Figur 6.
Spiroraphe på turbiditflade,
Venezuela. Spiralerne er ca. 25
centimeter i diameter.

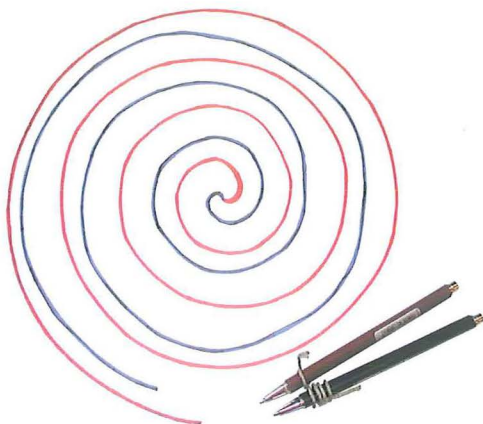

Dette mønster gav den bedste udnyttelse af et lag med organisk detritus i det ellers fattige dybhavssediment. Det ret overfladiske spor blev kun bevaret fossilt, når den næste slamstrøm rutschede ned ad kontinentsoklen og gravede sporet ud og lavede en afstøbning af det som et ophøjet relief på sin underside (figur 5 og 6).

De søfarende oldgrækere må undrende have sejlet tæt forbi stejle kyster med opfoldede spiraldækkede turbiditer for at finde ind i de få naturlige havne. Hyrder har fulgt deres geder på de smalle klippeafsatser og med fingrene fulgt spiralernes forløb. De måtte være tegnet på klipperne af guderne selv!

Andre vil måske sige, at en pottemager legede med to pinde forbundet med en snor på en fugtig pandekage af ler, og mønstret var dér rede til at blive indridset i ler og metaller og mejslet i sten (figur 7).

Vi kan selvfølgelig som ichtnologer bedst lide den 'guddommelige' *Spiroraphe*.

Figur 7.

Først planter man den røde blyant i centrum og vandrer rundt om den med den blå, indtil al snoren er vundet rundt om den røde. Så planter man den blå blyant i centrum og vandrer rundt med den røde, indtil snoren er viklet ud igen. Det kræver lidt øvelse!

Figur 8.

Tæt på en kvindelig ichtnolog.